

*Kohtaamisia ja kohtaamattomuutta toisen asteen koulutuksen
ohjauksellisissa prosesseissa*

Anne-Mari Souto, YTT, KM, yliopistonlehtori (opinto- ja uraohjaus), ohjauksen koulutus

@anskusouto

- Kuka olen?

- Nuorisotutkija, sosiologi, opo, opinto- ja uraohjauksen yliopistolehtori
- Ammatillisten aineiden opettaja (ohjaus), Opoilua
- Opiskeluhuollon koordinaattori (ohjaus, erkka, kuraattoritoiminta, opiskeluhuollon prosessit, kiusaamisen ehkäisy, SORA, HOPS..)
- Ohjaamon ja Avoimen ammattiopiston projektipäällikkö

- Tutkimusta

- Nuoret, monikulttuurisuus, rasismi – erityisesti koulussa ja koulutuspolulla
- Koulutusvalinnat, koulutuksen keskeyttäminen, ”koko koulu ohjaa” lukiossa
- Sosiaalinen oikeudenmukaisuus uraohjauksessa

AMS: Mites koulussa suhtauduttiin tähän sun jaksamisongelmaan?

Tiina: No ammattikoulussa kun olin, niin enhän mie nyt sinne voinu soittaa, et hei nyt mulla on tämmönen päivä, että tuntuu siltä ja tältä, et jos niiku masenti tai joku asia ahisti.. Mieluummin sano, et on kuumetta, tuntu siltä, et ei sinne voi soittaa, eipä siellä juuri kukkaan ollu kiinnostunu siitä, mitä oppilaat tekkee, kuhan oli tunnilla ajoissa..ei siellä välttämättä tarvinnut ees hommiaan tehdä et kuhan vaan naama näky paikalla, niin..

Ohipuhumista oppilaitoksen arjessa ...

Palveluita on mutta ne ei
tavoita..

"mehän ei niitä hyysätä"

Vaade oma-aloitteisuudesta,
itseohjautuvuudesta,
yritteliäisyydestä

Perheellä myös roolinsa

"ei ne kuitenkaan auta"

"ei minusta ole mihinkään"

"minä pelkään muita"

"en edes tiijä missä mutsi on,
ei niitä kiinnosta, ei meidän
porukat tiijä näitä juttuja"

On ollut hieman hankaluuksia ajanhallinnan kanssa, sekä masennusta/ahdistusta. Erityisesti silloin, kun kyseessä on yo-kirjoitusten aine.

" Tarvetta saada apua motivaation saamisessa ja ylipäättään jaksamisessa "

"joku mahdollinen opiskelija-opettaja keskustelu (max 5 min tyylin)"

" Haluaisin opettajien ymmärtävän oppimisvaikeutta paremmin ja ottavan sen huomioon opinnoissa, ilman sitä arvosanat ovat olleet heikkoja."

Miten seuraavat tahot tukevat sinua lukio-opinnoissasi? (N=408)

	Usein	Ei tue koskaan
Opinto-ohjaaja	45,30 %	12,00 %
Aineenopettaja	34,10 %	14,80 %
Ryhmänohjaaja	25,90 %	20,40 %
Erityisopettaja	4,70 %	52,80 %
Kuraattori	4,10 %	58,30 %
Psykologi	4,40 %	58,30 %
Vanhemmat	74,40 %	11,10 %
Kaverit	62,80 %	13 %
Seurustelukumppani/puoliso	25,90 %	38,90 %
Sisarukset	26,60 %	48,10 %

" Tarvetta saada apua motivaation saamisessa ja ylipäättään jaksamisessa "

"
Matematiikka, kemia ja fysiikka ovat vaikeita; tarvitsen apua ja tukiopetusta"

" Tulevaisuus ahdistaa ja tuntuu etten jaksa."

"Haluaisin tietää lisää eri koulutusmahdollisuuksista ja ammattivaihtoehtoista. Tunnen olevani aivan hukassa kaikessa ko. asioiden kanssa."

" Lukivaikeuden kanssa"

Kohtaamisesta - allianssista – seuraavien teemojen kautta:

- Kohtaamista tulevasta oppilaitoskulttuurista
  - Yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkityksestä nuorille
- Yhteisöllisyyden ja osallisuuden ehdoista
  - Millainen on se opiskelijaideaali, jolle oppilaitoksen pedagogiset käytänteet ovat rakennettu?
  - Kuka niihin voi kiinnittyä, kuka ei?
- Kannattelevasta ohjauksesta kohtaamisen edellytyksenä
  - Mitä asioita kohdataan/ uskalletaan kohdata ja kannatella ohjaaja/ope-opiskelija suhteessa ja vuorovaikutuksessa – ja mitä ei?
- Millaisena ”koko koulu ohjaa” periaate (ml. yhteisöllinen opiskelijahuolto) näyttäytyy oppilaitosten arjessa?

Kohtaamisen kulttuurin peruspilareita.

Nuorten näkökulmasta hyvinvointia tukevassa yhteisöllisessä oppilaitoskulttuurissa voisi olla oleellista kysyä:

- Milloin ja millaiseen oppilaitokseen (työssäoppimispaikkaan) oppilaat tulevan mielellään ja milloin ja millaiseen taas eivät?
- Kuka voi kuulua joukkoon ja kuka ei? Hyväksytäänkö minut?
- Voinko luottaa aikuisiin? Kannattaako sinne ottaa yhteyttä?
  - Toisella asteella nuorten haasteet/ petetyksi tulemisen kokemukset monesti jo kumuloituvia

Millainen on oppilaitoksemme arki ja sen toimintakulttuuri?

Millaisia arvoja, normeja, ihanteita me ylläpidämme ja edellytämme?

Millainen on oppilaitoksemme piilo-opetussuunnitelma?

Kolmenlaisia koulunkulttuureja?

Sanna Aaltonen

- **Aggressiivinen koulu**

- Toimintaan puututaan rangaisten ja vahvan kontrollin kautta.

- **Passiivinen koulu**

- Mä oisin kaivannu sitä, että ku ois oikeesti huomattu se paha olo, joka nuorel on, paljon aikaisemmin.

- **Aktiivinen koulu**

- Kannatteleva, mukaan houkutteleva, yhteisöllinen koulu
- "oli kiva, et se ekaks kysy, mitä sulle kuuluu, eikä et lippis pois päästä"

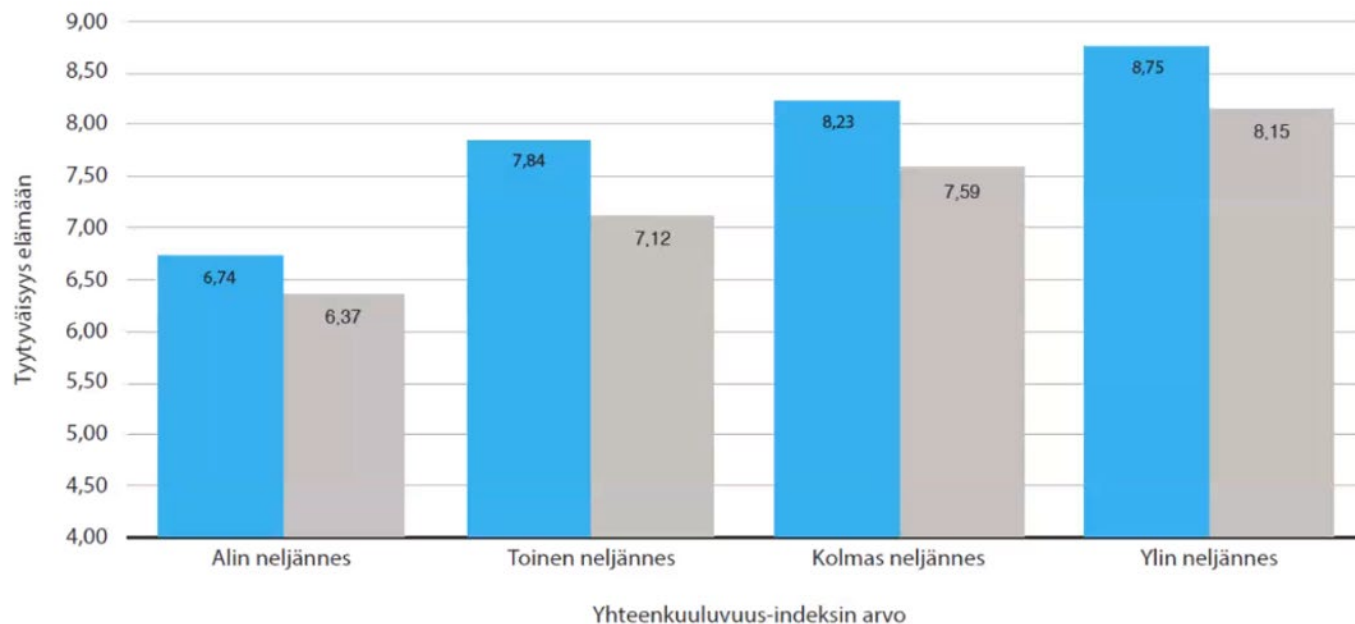

Nuorten näkökulmasta (ammatti)opinnoissa keskeistä..

- Vertaissuhteet ja hyväksytyksi tuleminen tärkeintä – se, että on koulussa kavereita!
  - Nämä rakentuvat niin opetukseen kiinnittyvässä kuin sen ulkopuolisessakin kulttuurissa
  - Yksinäisyys ja yksin liikkuminen riski koulun arjessa: lisää riskiä kiusatuksi tulemiseen
  - Mukaan ottava ilmapiiri ja hyvä ryhmähenki kiinnittävät nuoria kouluun.
- Linkittyvät vahvasti osallisuuden kokemukseen -> pohja vaikuttamiselle
  - Minun kokemuksellani on väliä! (osallisuuden arkisuus)
  - Opettajien toiminta merkityksellistä; se kuinka he kohtaavat opiskelijat *yksilöinä* ja *nuorina* (ikävaihe, ryhmäsuhteet)

- Yhteenkuuluvuuden tunteen vaikutus on Suomessa osallistujamaiden suurin. Erityisen huolestuttavaa on se, että yhteenkuuluvuuden tunne on heikentynyt sekä Suomessa että OECD-maissa selvästi vuosien 2003 ja 2015 välillä. Suomessa noin 15 % oppilaista kokee itsensä ulkopuoliseksi koulu yhteisöstään. Hyvään ilmapiiriin ja yhteenkuuluvuuteen kannattaa kouluissa kiinnittää erityistä huomiota, korostaa Välijärvi.

Kuvio 5.2 Oppilaan yhteenkuuluvuuden tunne ja tyytyväisyys elämään

---

Nuorten näkökulmasta ammattiopinnoissa keskeistä..

- Mahdollisuus tekemällä oppimiseen
- Ohjannut useimman kohdalla hakeutumista ammatilliseen koulutukseen
  - Nuorten toive saada suoraan ammatti – jatko-opintokelpoisuutta unohtamatta (Souto & Herranen 2014)
- Nuorten opiskelijoiden näkökulmasta se ”tärkein ja motivoivin” juttu
  - Käytännönläheisyys ”amiksen juttu” ja ero suhteessa muihin kouluihin ja niiden pedagogisiin käytäntöihin; sanoitetaan oppimisena (Herranen 2014)
  - Oman käden jäljen psykologinen ja emotionaalinen palkitsevuus (Järvilehto)
- Käytetty keino nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä
  - Keino motivoida etenkin niitä nuoria, joita teoria painotteinen opiskelu ei motivoi (esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen kehittäminen)

- Voisiko ammatillinen koulutus ja sen käytännönläheisyys antaa aineksia laajemminkin (perus)koulutuksen ja pedagogiikan kehittämiseen?

Ammatilliseen koulutukseen kiinnittymisen ehdot

- Koulutukseen kiinnittymistä/ kiinnittymättömyyttä/ Koulutuksen keskeyttämistä tarkastellaan tyypillisesti yksilön näkökulmasta ("ongelma" asetetaan opiskelijaan)
- Keskeytystä voi tarkastella myös koulujärjestelmän ongelmana: Mitkä tekijät koulutuksessa kiinnittävät nuoria opiskeluun, entä mitkä taas työntävät pois nuoria sen parista?
  - Koulutuspolitiikan
  - Koulutuksen järjestämisen (formaalin koulun)
  - Koulun arkisten suhteiden (informaalin koulun) tasolla
    - *Millaista opiskelijuutta ammatillinen koulutus edellyttää?*
    - *Millainen on se opiskelijaideaali, jolla koulutuksen käytänteet on suunniteltu?*

-
- Keskeyttämisen ehkäisyssä ei ole kyse vain alavalinnan onnistumisesta, vaan laajemmin ammatillisen koulutuksen pedagogiikasta ja kulttuureista ja niissä rakentuvista kiinnittymisen ehdoista ja joustavuuden rajoista
  - Tämän merkitys korostuu laajennetun oppivelvollisuuden myötä!

Ammatilliseen koulutukseen kiinnittymisen ehdoista - mitä olette mieltä?

(aineisto kerätty ennen reformia – miltä tilanne näyttää nyt?)

Kiinnittymisen ehtona: oma-aloitteisuus, sosiaalisuus, vahvuus

Ams: Miten sie suhtauduit kouluun?

Pietari: No, se oli vähä silleen. Oishan se kiinnostanu, mut ku ei jaksanu... Onneks siellä oli muutama hyvä kaveri, joitte avulla sitte jakso.

Ams: Miten sie tulit yleisesti toimeen muitten oppilaiden kanssa?

Pietari: X:ssä hyvin. Y:ssä mulla tais olla tasa yks ihmine, joka puhu mulle. En tiitä, johtuks se siitäki, kun oli silloin niin nuori ja otti kaiken niiku niin herkästi, mutta niinku nytte uskaltaa sannoo jo vastaankki. .. Ois vaan niinku pitäny olla vahvempi.

- Kiinnittymisen ehtona:

- *Sosiaalisuus, oma-aloitteisuus, vahvuus*

ovat ominaisuuksia, jotka korostuvat:

- Paitsi nykyisessä työelämässä ja sitä kautta myös opetuksessa

- niin myös nuorten keskinäisissä ryhmäsuhteissa

- entä ohjauksessa tai opiskelijahuollon palveluissa?

- Edellyttääkö näiden palveluiden saanti oma-aloitteisuutta – kykyä & jaksamista itse varata aika vai miten ”matalan kynnyksen periaate” viedään käytäntöön?

- Ammatilliset oppilaitokset ovat sosiaalisesti vaativia ympäristöjä – etenkin niille nuorille, joilla on kiusatuksi tulemisen taustaa

- Oppilaitosten panostukset turvallisen ilmapiirin, ryhmänohjauksen ja opiskelijahuollon ”helposti lähestyttävyyden ja vastaan tulevuuden” kehittämiseen vaihtelevat suuresti (rakenteellinen kysymys!)

Alakohtaiset ammattilaisuuden kriteerit: sukupuolen merkityksellisyys

Ams: No entäs miten opettajat on, ottanu huomioon... tai tullee siitä joku numero, et sie oot tyttö siellä (autoalalla, ams) tai...

Kaisa: Joo, siitä oon huomannu että tota... ei niinku hommia minulle kai anneta silleen ku oon tyttö nii...niin pojille antaa mielluummin.

Ams: Osaat sie kertoa jottai esimerkii tai voitko sanoa ihan jottain käytännön esimerkii?

Kaisa: No yllesäkkii vaikka kun myö aamulla mennään halliin, haalarit on päällä ja tälleen niin sit opettaja tulee, se sanoo kaikille hommia mut minä jään aina seissoo sinne et ei mulle mittään hommia anneta...Niin sitten minä oon vaan siellä... ellen sitte ite keksi jottain omia hommia niin... minä siellä kahtelen muita ja...

Ams: No puuttuiks ne jätkät sitte siihen tai pojat että...

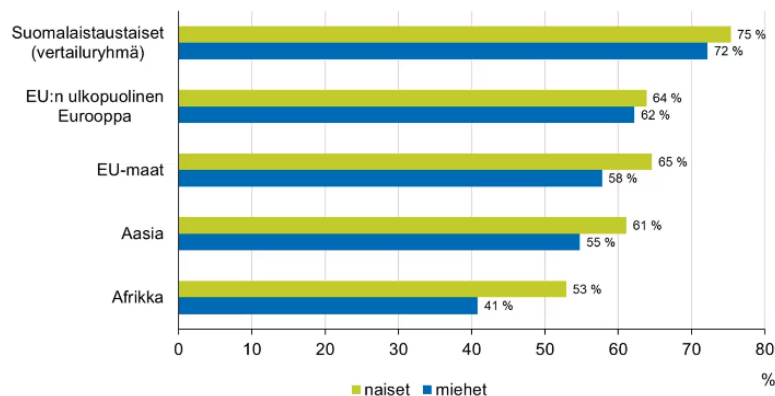
Kaisa: No kyllä monesti on niinku silleen että no tuu minun kanssa vaikka tätä tekemmään... Mua ärsyttää se, kun tuolla koulussa, kun että enhän minä opi siellä mittään kun jos mie en saa tehdä siellä mittään.

Rasismin ja etnisyyden rajaamat valinnat..

- *Samuel: Minä ja äitiki halusi rakennusosalalle, minä sanoin sille ryhmänohjaajalle, että minä en tykkää hirveesti tästä luokan ilmapiiristä, koska se on huono, koska minä haluan valmistua, haluan opiskella paikassa, missä on hyvä ilmapiiri että miusta tuntuu turvalliselta... No yks minun kaveri luovutti sieltä x-oppilaitoksesta.*
- *AMS: No minkä takia hän luovutti?*
- *Samuel: No vähän rasistinen meininki siellä... Minusta nuoris- ja vapaa-ajan ohjaaja ja matkailuala on semmoset, missä on hyviä ihmisiä... On erilainen kuin autoala, kiviala, putkimies, rakennusala, metalliala... Nää on erilaiset, koska jos sanotaan suoraan, tää ala ja matkailuala on semmoset, jossa ihmisen pitää olla sosiaalinen ja avoin... Koska nuorisotalolle voi tulla kuka tahansa ihminen... Voi tulla tumma... Jos sinä olet semmonen ohjaaja, että sinä katot ihonväri, sit ei kannata olla siellä. Sama matkailualalla, joutuu olla tekemisissä kaikenlaisten ihmisten kanssa... mutta nyt jos puhutaan kiviala ja ne alat, että sun ei ole pakko olla tekemisissä kenen kanssa sinä et halua.*

-
- Käsitukset oikeanlaisesta ammattilaisesta kullakin alalla ovat hyvin sitkeitä, niitä ylläpidetään niin opetuksessa kuin sen ulkopuolisessakin kulttuurissa
    - Nuorten kulttuurissa eri alat näyttävät jakaantuvan sen mukaan, miten ne suhtautuvat erilaisuuteen: erilaisuutta mukaansa ottavat alat/ poissulkevat alat
      - Massateinialat ("jonnet")– hippialat (luovat & sosiaalisuutta edellyttävät ammattialat)
      - Näkyvät myös nuorisokulttuurisissa tyyleissä (kuluttaminen & elämäntapa)
      - Heijastuvat myös nuorten koulutusala-alueissa
    - Sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, etnisyys, ihonväri, sosiaalinen tausta määrittävät vahvasti "oikeanlaista" ammattilaisuutta
      - Poikkeavuuden haaste: syy miksi nuoret keskeyttävät koulutuksessa - *ainokaiset* (Vehviläinen)

Seuraavan sukupolven (18–24-vuotiaat) toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus taustamaan ja sukupuolen mukaan 2018

8.2.2021

Tilastokeskus

19

Tilastokeskus

- Neutraalissa opiskelijakeskeisessä kielessä ja lähestymistavassa piilee usein se riski, että unohtamme nuorten sosiaalista ja kulttuurista asemaa määrittävät tekijät

- Puhummeko vain opiskelijan motivaatiosta, asenteesta, oppimisvalmiuksista, jaksamisesta
- Vai millaistakohan meidän alalla/oppilaitoksessa on opiskella tyttönä, poikana, seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvana, tummaisena, romanina?

- *Olisin toivonut miltä susta tuntuu (naisena/ tummaihoisena) mennä sinne TOPPI-paikkaan?*

Kiinnittymisen ehtona:

Ahkera, täsmällinen, tunnollinen, vastuullinen, hyvinvoiva

AMS: Mites koulussa suhtauduttiin tähän sun jaksamisongelmaan?

Tiina: No ammattikoulussa kun olin, niin enhän mie nyt sinne voinu soittaa, et hei nyt mulla on tämmönen päivä, että tuntuu siltä ja tältä, et jos niiku masenti tai joku asia ahisti.. Mieluummin sano, et on kuumetta, tuntu siltä, et ei sinne voi soittaa, eipä siellä juuri kukkaan ollu kiinnostunu siitä, mitä oppilaat tekkee, kuhan oli tunnilla ajoissa..ei siellä välttämättä tarvinnut ees hommiaan tehdä et kuhan vaan naama näky paikalla, niin..

Kiinnittymisen ehtona:

- *Ahkeruus, täsmällisyys, tunnollisuus, vastuullisuus, hyvinvointi*
  - Ammattilaiseksi kasvattaminen ja työelämänpelisääntöihin sosiaalistaminen
  - Perinteenä työntekijöiden (alaisten) kasvattaminen. Haaste:
    - nuoria osallistavalle kulttuurille ja dialogisuuden rakentamiselle
    - Uuden työn ja tietokäsityksen omaksumiselle, uudennlaiselle opettajuudelle – ohjauksellisuudelle - valmentajuudelle
- Huomionarvoista työelämän pelisääntöjen korostamisessa näyttää olevan se, että sen sisällä ei ole riittävästi herkkyyttä nuorten pahoinvoinnin kohtaamiselle
  - *"ei siellä työelämässäkään soitella perään"*
  - Äärimmillään nuorten tukeminen näyttäytyy hyysäämisenä
  - Lapsellista toimintaa vai nuoruuden kasvukipuja?

Työelämälähtöisyyden kahdet kasvot

- Opintojen työvaltaisuus ja koulutuksen työelämälähtöisyys
  - Ammatillisen koulutuksen keskeinen lähtökohta ja tehtävä
  - Nuorten opiskelijoiden näkökulmasta se ”tärkein ja motivoivin” juttu
  - Käytetty väline nuorisotyöttömyyden hoidossa
- Riski työelämälähtöisyydessä ja työelämäntarpeisiin vastaavassa koulutuksessa on se, että se sivuttaa kysymykset kasvatuksesta ja nuoruuden tukemisesta
  - **Aikuismainen työelämäkykyisyys kiinnittymisen ehtona?**
Kaikilla nuorilla ei tähän rahkeet riitä. Myös työpaikalla tapahtuva oppiminen osalle haastavaa.
  - Iän/ elämänvaiheen merkitys ohitetaan – *kiirehtiminen kohti työelämää!*
  - Perheiden merkityksellisyys: yksilön vastuunottoa korostava koulutus nostaa perheiden roolia nuorten koulutuksessa: perheillä erilaiset resurssit nuoren tukemiseen

---

Lukion rooli kasvamisen ja kypsymisen paikkana kaventunut:

-
- Tila olla nuori ja keskenkasvuinen kapenee – nähdäänkö kysymykset kasvatuksesta ja aikuistumisen tuesta toisarvoisina?
  - Oppivelvollisuuden näkökulmasta haaste:
  - Millaista nuorisopedagogiikka toisella asteella toteutetaan?
  - Miten nuoruutta elämänvaiheena ymmärretään, miten nuorisokulttuureja luetaan?
  - Miten itseohjautuvuutta/ sosiaalista aloitteellisuutta opetetaan?
  - Kyky ymmärtää ”Mitä sulle kuuluu – kysymyksen merkitys?

Tällainen kasvatuksellisen lähestymistapa jakaa usein opettajia?

- *”Minähän en sossuksi ala”*
  - Lukion aineenopettajan kommentti keskusteltassa lukiolaisten arjen haasteista
  - Rajataanko tämä kasvatuksellinen tai nuorisopedagoginen lähestymistapa toisten vastuulle?

Antti Maunu (2014),

Ammatillisten opettajien identiteettien kahtiajako:

- Vain opettamiseen kiinnittyville opettajille

vaatimus kohdata opiskelijoita nuorina näyttäytyi uhkaavana asiana (kasvatus "hyysäämistä")

- *Kun nämäkin opettajat puhuivat onnistumisestaan työssään, he kertoivat kasvatuksellisista ilmiöistä*

- Kasvattajaksi identifioituvat opettajat korostivat yhteistyösuhdetta opiskelijoiden kanssa niin opettamisen kuin arjen sujuvuudenkin kannalta – oma työ ymmärretään vahvasti oppilaiden näkökulmasta

Mitä ohjaus on?

- Ohjaus on (institutionaalista) yhteistoimintaa, jolla tuetaan ja edistetään ohjattavien oppimis-, työ-, kasvu- tai elämänvalinnan prosesseja siten, että heidän **toimijuutensa** vahvistuu. (Sanna Vehviläinen 2014)
- Aikaa, huomiota ja kunnioitusta (Onnismaa 2007)
  - Ohjattavaa varten olevaa toimintaa
- *”Joku kysys, mitä mulle kuuluu?”*

Sanna Vehviläinen (2014):

Ohjausvuorovaikutuksen kolme ydinorientaatiota

Ongelmanratkaisuorientaatio

Suuntaudutaan ongelmien paikantamiseen ja usein nopeaan ratkaisemiseen, toiminnan esteiden poistamiseen ja uuden toimintatavan tuottamiseen.

Tutkiva orientaatio

Suuntaudutaan asioiden ymmärtämiseen syvemmin, monipuolisemmin
ei oleteta että asia on ilmeinen, pidetään sen tutkimista arvokkaana

Kannatteleva orientaatio

Suuntaudutaan siihen, että nähdään
“tilanne sellaisena kuin se on”
Havaitaan mitä tapahtuu, mitä
“todellisuudessa on”
Välitetään kiinnostusta, myötätuntoa
ja keskittymistä

Ohjauksen

*lähestymistavalla on
väliä ja näkyä
vuorovaikutuksessa!*

- Monissa tutkimuksissa on todettu, että **ongelmanratkaisuorientaatio** painottuu – etenkin oppilaitosmaailmassa
  - jopa kannattelevan orientaation kustannuksella, jolloin ohjaussuhteesta ei tule vastavuoroista ja kannattelevaa ja kunnioittavaa suhdetta
  - Ohjaus käytännössä ohutta ja ”ohipuhuvaa”, suorittamista.

Sit erehyin siinä kysymään, että no mitäs niinku, mitäs isälle ja äitille kuuluu tai että kerro perheestä, ja sitten ku että on niinku puoli sukua tapettu silmien eessä, sitten oli ite että: no niin no, mites se koulutausta...ett niinku ei ollu mitenkään osannu tai mä en oo vielääkään keksiny sitä, ett miten mie pystyn reagoimaan semmoseen.

...mä meinaan oon lopettanu sen perheestä kysymisen alkuhaastattelussa, että se ei oo mun mielestä, ehkä se ei nyt liity siihen niin paljon....

mut joskus tulee sit aina jotenkin kiertokautta sitten että niinkun, ett jos on vaikka vanhemmat kuollu niin totta kai sitä nyt pahottelee ja on niinku, ett ikävä mut ett mä en niinku mene siihen enää, että niinku ku en oo mikään kuraattoripsykologi, joka osais sitten jotenkin löytää niitä oikeita sanoja niin hyvin kuin ite kokee, niin en mee sitten niitä enää kyselemään.”

» Opinto-ohjaaja

- ”*Monilla on niin, varsinkin just näillä opiskelijoilla, jotka on siellä valmistavassa koulutuksessa, siellä on monella tosi rankkoja taustoja ja sit tuolla on tapana ollukin ett ett siellä ei kysytä taustoista, että no kysytään ett mistä maasta sie oot tullu ja miten kauan oot ollu Suomessa, mutta ei ruveta niinku tonkimaan sitä, että miks oot tullu, mitä on tapahtunu tai muuta ett opiskelijat kertoo sitten jos ne haluaa...ett siinä on aina se vaara ett kun ei meillä riitä ammattitaito jos sohaseekin oikein herkkään paikkaan ja sitten saa aikaan jonkun ties minkä traumaattisen stressireaktion siinä niin.*”

» *Valman opinto-ohjaaja*

- Tasapainottelu menneisyyden käsittelystä osana uuden arjen rakentamista on toistuva haaste etenkin yksin tulleiden turvapaikanhakijanuorten parissa tehtävässä työssä.
  - Yhtäältä on todettu, että yksilöt usein itsekin kieltäytyvät puhumasta menneestä ja rankoista kokemuksista. Vaikenemista on pidetty merkinä paitsi haavoittuvuudesta myös osoituksena lasten toimijuudesta, tavasta hallita omaa elämäntilannettaan (Anis & Esberg 2018, 196).
  - Toisaalta samalla on myös todettu, että nuoret kaipaavat turvallisten aikuisten tukea uudessa arjessa selviytymiseen – suhteita, joissa jakaa kokemuksiaan.

- Ohjaajien puheet kuitenkin osoittavat, että he eivät näytä luottavan siihen, että **kannattelu – toisen kokemuksen ja tunteen vastaanottaminen ja empaattinen kuuntelu riittäisivät.**
  - *Mitä sulle kuuluu kysymyksen voimaa ei muisteta?*
  - *Jos ei kysytä, ei anneta opiskelijalle mahdollisuutta valita kertooko vai ei opiskeluun vaikuttavasta elämäntilanteestaan*
  - *Kysymättömyys on myös teko (usein osoittaa passiivisuutta tai tietynlaisen elämänkulun ohittamista)*
- Opot näyttävät vaativan itseltään ohjaajina sitä, että he osaisivat auttaa enemmän ohjattavia - toisin sanoen, **ongelmanratkaisuo-rientaatio näyttää menevän kannattelevan orientaation ohi työn onnistumisen arvioinnissa ja samalla ohjauksen agendan rajaamisessa.**
- **Luulen, et sama koskee myös ryhmänohjaajia/valmentajia??**

- *Ongelmanratkaisuorientaation painottumisessa on kyse myös siitä, että kannattelevan ja tutkivan orientaation merkitystä vähätellään – ei nähdä sitä riittävänä ammatillisena tekona.*

- Me emme voi neuvoa ja ratkaista ongelmaa, tai ohjata opiskelijaa opiskeluhuoltoon tai moniammatillisessa verkostossa eteenpäin, jos ongelma ei tule kerrotuksi ja kuunnelluksi! (Tai jos säikähdämme ja ohjaamme liian nopeasti eteenpäin)
- Osa nuorten ongelmista on sellaisia, joita ei voi ratkaista, mutta silti ne ovat nuoren arjessa merkityksellisiä – myös opiskelussa
- Ohjaus käytännössä ohutta ja ”ohipuhuvaa”, suorittamista.
  - *”Mulla on kuumetta”- vastauksia*
- Ohjattavan elämäntilanne ja siinä hänen toimijuuttaan tukevat ja estävät tekijät jäävät tunnistamatta (vrt. alun esimerkki)
  - *”Ongelman otsaan ei ole kirjoitettu, mistä siinä on kysymys”* (M. Leiman)
  - Edetään liian usein ratkaisujen tarjoamiseen, jotka ovat ohjaajan, ei ohjattavan ”omia” ratkaisuja
  - Neuvot ja ratkaisuvaihtoehdot eivät asetu osaksi ohjattavan elämäntilannetta

• *Rajattua kannattelua ?*

- *Usein tulevaisuuden kannattelua menneisyys ohittaen*

*Ei uskalleta kohdata sitä
kaikkea, mitä ohjattava voi
tuoda tilanteeseen
mukaan?*

- Etenkin maahanmuuton taustalla olevia syitä ja itse tulemiseen liittyneitä tapahtumia, samoin kuin heidän perhesuhteitaan, ei haluta nostaa ohjauskeskustelussa esille.
  - Oletetaan jo usein ennalta liian rankoiksi.
- Samoin kuin **kiusaamiseen, köyhyyteen, (lastensuojelun asiakkuuteen), mielenterveyteen, sukupuoleen, päihteisiin** liittyvät teemat. (yksityisyydensuoja?)
- -> nämä ovat teemoja, joita esim. Ohjaamoissa käsitellään ja työpajoilla
  - Usein näistä on helpompi puhua koulun ulkopuolella
    - ellei siellä oikeasti madalleta kynnyksiä!

*Yhteiskunnan
polarisaatio haastaa
kohtaamisen
kulttuuria?*

- Uskallammeko kohdata sen eriarvoisuuden, jota osa opiskelijoista elää?
- Koko koulu ohjaa –ajattelun rajoittuneisuus:
  - Sekä henkilökunnan
  - Että teemojen osalta?

Kohti kannattelevaa ohjausta...

- Kannatteleva ja tukeva kohtaaminen edellyttää kuitenkin myös rohkeutta tarkastella yksilön – hänen vahvuuksiaan ja unelmiaan - ohella häntä ympäröivää yhteiskuntaa sellaisena, jona se aukeaa tai sulkeutuu hänen asemastaan ja elämänhistoriastaan.
- **Ohjaajien tulee pystyä kuuntelemaan ja käsittelemään myös asioita, jotka herättävät heissä vaikeita tai ristiriitaisia tunteita**
  - ohjaajan oma lähikehityksen vyöhyke – vertaistuki!
- Muualla tehty tutkimus osoittaa, että uraohjaus, jossa yksilön tilanteen rinnalla käsitellään myös vähemmistöjen asemaa ja heitä syrjiviä käytänteitä, koetaan ohjattavien keskuudessa tuloksettaampana verrattuna yhteiskunnallisista asioista etäisyyttä ohjattavaan ohjaukseen.

- *Mitkä asiat sinussa herättävät vaikeita tunteita? Halua astua sivummalle? Ohjata asiakas heti toisaalle?*
- *Miten rauhoitat itsesi siinä tilanteessa, kun kuulet jotain sellaista?*
- *Keneltä saat itse tukea ja kannattelua vaikeiden asioiden kohtaamisen työssä?*

- Voidakseen kannatella, ammattilainen tarvitsee itse yhteisönsä kannattelua
  - Oman tiimin, työyhteisön, moniammatillisen verkoston kannattelua

Kiitos!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi